

Asatro og miljø – et sted mellem natur, mennesker og forfædretro

Ali Çakın og Laura Miedzianogóra, studerende på 5. semester på Religionsvidenskab, Københavns Universitet

Mange danskere forestiller sig nok nordisk mytologi som noget helt specielt dansk eller skandinavisk – noget, der er forbundet med vores land (Warmind 2002, 39). Man har lært om mytologien fra barnsben af, og mange forestiller sig nok bøgesmukke træer og bløde marker, når man hører ordene ”Frejas Sal”. Denne selvsamme forestilling har måske også været med til at skabe en forestilling om asatro som en naturreligion hos mange. Men hvad betyder det overhovedet, og er det egentlig sandt? Indenfor den udogmatiske og individualistiske asatro i Danmark i dag kan forestillingen om asatroen som noget bundet til nordiske folk og natur godt udfordres. Selvom de asatro samles om mange fælles principper og ideer, så forholder de sig vidt forskelligt til mange ting i praksis, såsom gudernes natur, begravelsespraksis, og hvordan man generelt skal praktisere sin religion.

Stefanie von Schnurbein (2016) argumenterer for, at den kulturhistoriske periode romantikken har banet vejen for en genoplivning af asatro, da man i tysk romantik så Sverige og Norges natur som uspoleret og smuk. Von Schnurbein peger på, at man mente de to landes kultur var tæt forbundet til deres smukke og uspolerede natur, og at dette også har været med til at skabe disse landes eget selvbillede (von Schnurbein 2016, 204). Forbindelsen mellem tysk romantik og Skandinavien var mulig, fordi der var stor udveksling mellem tyske og skandinaviske kunstnere. Tyskerne malede skandinavisk natur, og skandinaverne tog til Tyskland for at blive dannet i billedkunst. Alt dette gjorde, at man kunne danne sig en ide om Norden, dens myter og kultur som melankolske, heroiske og sublime (von Schnurbein 2016, 204–205). Et andet aspekt var den stigende industrialisering, som skabte et større behov for at opleve den uspolerede natur, og derfor steg turismen til Norge og Sverige også (von Schnurbein 2016, 205).

Med dette kan vi hoppe frem til asatroens voksende popularitet samtidig med den stigende miljøbevidsthed i 1970'erne og 80'erne. Her har det været naturligt for nye tilhængere at fremhæve naturaspektet i religionen (von Schnurbein 2016, 180). Dog argumenterer få asatroende for, at det ikke er en naturreligion, imens andre argumenterer for, at al religion er kulturelt, og at forfædrene ikke havde brug for fænomener såsom naturbevarelse (von Schnurbein 2016, 183). Von Schnurbein inddrager ikke Danmark, så vi vil nu se, om hendes overvejelser kan overføres til Danmark.

N.F.S. Grundtvig (1783–1872) gennemskrev den nordiske mytologi, som den kendes fra ældre kilder, så den kom til at forklare Grundtvigs idé om den danske folkekarakter. Grundtvigs mytologi har den dag i dag stor betydning for, hvordan danskerne forstår sig selv som et nordisk folk. Han var her inspireret af den tyske Friedrich Schelling (1775–1854), som forstod mytologiske figurer som arketyper. Schelling så myter som en måde,

hvorpå man vækker følelserne hos en lytter. Grundtvig forstod myterne som en grundsten for danskerne (Chase 2001, 507–509) og hermed det særligt danske.

Morten Warmind (2002) peger også på asatro i Danmark som noget, der er forbundet til etnicitet. Han nævner, at man ser en form for etnisme i dansk asatro; et begreb han henter fra den svenske forsker Mattias Gardell; altså et fokus på at komme fra et sted, hvor asatro var den originale religion og kristendommen noget unaturligt, der ikke oprindeligt var i området (Warmind 2002, 39). Samtidig fremhæver Warmind, at han opfatter asatro som en religion, der i højere grad fokuserer på den glemte natur end den glemte (gamle) religion. Det vil sige, at de asatroende ikke hævder at udføre religionen og ritualerne præcis ligesom deres forfædre. De tror dog, at man kan nærme sig en rigtig tilbedelse af de naturkræfter, som tidligere asatroende dyrkede dem i prækristen tid og senere hen har glemt. Dette når de asatroende frem til gennem undersøgelse af de kilder, vi har om nordisk religion samt gennem intuition (Warmind 2002, 40). Der er på trods af manglende forskning på området grund til at antage, at asatroende i Danmark har samme forestillinger som trosfæller og paganer i Norge, Sverige, England, Tyskland og USA (von Schnurbein 2016, 185).

I sekulært regi ser vi også stigende fokus på førkristen tid og naturen. Astrid Krabbe Trolle skriver om sekulære danske fejringer af vintersolhverv i ”Winter Solstice Celebrations in Denmark: A growing Non-Religious Ritualisation” (2021). Hun påpeger, at solhvervsritualerne udspringer af en pluralistisk religiøs sfære med blandt andet asatroende, humanister og ateister. Dette har medført naturbundne sekulære ritualer, som er forbundet til geografisk lokation. Heri eksisterer der en idé om originale traditioner og lokal natur (Trolle 2021, 1–2). I Danmark foregår der i sekulært regi altså en søgen tilbage til naturen i en bestemt geografisk kontekst. Spørgsmålet er så, om det også eksisterer indenfor asatro?

For at finde ud af, hvordan danske asatroende forholder sig til natur og miljø, har vi interviewet tre tilhængere om asatro. To er medlemmer af trossamfundet Forn Siðr, og den sidste er en dansk asatroende, som ikke tilhører et trossamfund. Alle tre er mænd og meget involverede i deres religion, og derfor repræsenterer vores materiale eksempler på aktiv asatro praksis, men som vi skal se, er de også eksplicit udogmatiske. Tre asatroende er i sagens natur ikke repræsentative for de asatroende i bred forstand, men vi mener, at de taler ind i en bredere forståelse. En egentlig undersøgelse af dette ligger uden for nærværende essays formål.

Forskellighed som varemærke

Vi spurgte alle tre interviewpersoner, hvad de troede på, hvordan natur indgår i deres tro og praksis, samt hvordan de forholder sig til klimaaktivisme. Til sidst spurgte vi ind til begravelsespraksis. Formålet var at finde ud af, om informanterne beskrev lignende måder at opfatte natur på, og hvordan den opfattelse spiller ind i deres praksis. Alle interviews blev udført i perioden fra november til december 2024 over opkald, og varede cirka én time hver. De tre informanter ønskede ikke at være anonyme, og de optræder med deres egne navne Morten, Finn og Jacob.

Deres udogmatiske tilgang er gennemtrængende. De er egentlig enige om ret lidt, når de konkretiserer, hvad de tror på. Deres forskellighed er det, som de har til fælles. Jacob beskriver det således:

Det er det, man kalder for en individuel tro. Der er ikke noget systematisk trossamfund, som dikterer noget. Der er nogle, som er rigtig glade for de her trossamfund, hvilket jeg også godt forstår, fordi det er en forbindelse, man har inden for sin egne, men det er ikke en ting, der er nødvendig. [...] Og derfor vælger jeg så ikke at være en del af et trossamfund. (Jacob, december, 2024)

Han beskriver de asatroende som trosmæssigt ikke systematiske og individuelle. Man kan egentlig tro på, hvad man vil, og af samme grund er han ikke en del af et trossamfund. Han beskriver det som en individuel tro, og samtidig personificerer han det selv, fordi han ikke er tilknyttet et trossamfund. De to andre asatroende beskriver, hvorvidt de har snakket med andre, som de er i trossamfund og åndsfællesskab med. Morten fortæller, hvordan de i hans åndsfællesskaber kan have forskellige opfattelser af guderne, imens Finn beskriver sin egen personlige fortolkning af *Hávamál*, som han ikke har snakket med andre trosfæller om.

Deres vidt forskellige syn på naturen giver derfor mening. De har, modsat kristendommen, ingen fastlagt dogmatisk tro at lægge sig opad. Man kan, som Morten siger, læne sig op ad trosfællesskaber, men det er i realiteten ikke et krav for at kunne være asatroende. Som det også viser sig i deres natursyn og praksis, så er asatro en udogmatisk religion. For at forstå, hvordan forskellige asatroende opfatter natur, bliver man derfor nødt til at først forstå, at der ikke er nogen samlet diskurs og enighed om det indenfor religionen. Der er derfor meget at sige om, hvad de ikke er enige om; dog har de stadig visse generelle tendenser til fælles, som er værd at bide mærke i, hvis man skal forstå, hvordan de forholder sig til naturen.

Natursyn og forfædre

Da vi spurgte ind til de asatroendes natursyn, beskriver to ud af tre, at naturen er hellig, imens den tredje beskriver alt liv som helligt. Alle tre går op i naturbevarelse og er skeptiske overfor klimaaktivisme. De nævner også, at der generelt ikke snakkes om politik i de asatroende kredse, de kommer i. Der er dog generel enighed om, at de mennesker, vores informanter omgiver sig med, passer på naturen.

De adspurgte asatroende ser forskelligt på naturen; en af dem, Morten, der beskriver naturen som hellig, ser naturlige fænomener som et ansigt på guderne. Han beskriver, at eksempelvis Thor har tre ansigter – det ydre, som kan være slagregn og torden. Det indre, som kan være ens indre styrke og stridslyst. Til sidst er det tredje; karakteren, som forfædrene har skabt. I dette tilfælde er det en rødskægget mand med en hammer. Han tror ikke konkret på karakteren, men ser denne som et smukt billede på guden.

Den anden, Finn, der ser naturen som hellig, beskriver, at der er ånd i naturen. Derfor er det også bedst at lave *blót*, ofringer til guderne, i naturlige omgivelser. Han beskriver også asatro som en naturreligion – vi skal passe på naturen. Og vi passer bedst på den ved at samle erfaringer; altså ved at snakke med hinanden og samarbejde mod overnaturlige kaoskræfter, som kan true vores eksistens.

Den tredje, Jacob, beskriver liv som helligt, og naturen som en del af mennesket, men ikke mennesket som en del af naturen. Vi er en form for højere dyr, som tæmmer naturen efter behov, og derfor er vi ikke en del af naturen. Han mener, at praksis er, hvad man gør det til, fordi asatro er en individuel religion. Selv er han fortaler for naturbevarelse

og pointerer, at asatro nok tiltrækker miljøbevidste mennesker, fordi den lægger op til, at man observerer sine omgivelser mere.

Morten nævner også selv, at hans måde at se naturen på, er inspireret af forfædrene. Han siger, at man i myterne ser en respekt for naturen:

Men som udgangspunkt, så har man en respekt og ærefrygt for naturen. Fordi hvis man læser myterne, så kan man se overalt, at det skinner igennem. Overalt skinner det igennem. Råkraft, solen, skin. Hvordan samspillet er mellem himlen og regnen, der befrugter marken. Alle de her ting skinner igennem. Altså for eksempel Sif. Sif, hun er de her gyldne korn. Thor er torden. Og det er meget tydeligt. (Morten, november, 2024)

Morten er eksplicit omkring, at hans verdensanskuelse baserer sig på forfædrene – her med genklang af, hvad Finn nævnte om at samle sig erfaringer til at hjælpe naturen. Begge kigger til forfædrene for at forstå, hvordan de skal forholde sig til naturen.

Jacobs natursyn er både meget lig, men også forskelligt fra de to andre. I denne henseende er det værd at huske, at han, sammenlignet med de andre to, ikke har særlig forbindelse til trossamfundet Forn Siðr, hvilket kan have betydning for, at han ser anderledes på naturen end de andre. I følgende citat svarer han på, om folk bliver tiltrukket asatro på grund af forholdet til naturen:

Ja, absolut. Det er jo et mere virkelighedstro trossystem i forhold til så mange andre. Det er ikke fordi, at guderne styrer os. Der er ikke nogen regler. Vi må leve i virkeligheden, som vi ser den. Og vi må også tage hånd om dem, der kommer efter os. Meget asatro er primært baseret på forfædretro, hvor vi tror på, at forfædrene, de har villet os det godt. Uanset hvor naive de har været, som sagt, har de også været mennesker. Og de laver også fejl. Så det er jo noget, man også skal tage med i kalkulationen. Jeg vil sige, at jeg ikke kender nogle asatroende, der ikke er miljøbevidste, som det mindste. Så jeg tror helt klart, at det her selskab, man omgiver sig i, der vil asatroende ofte være mere miljøbevidste end så mange andre former for trosystemer. (Jacob, december, 2024)

Her forholder han sig til naturen med forfædrene som referenceramme. De ville os det godt, og derfor skal vi også gøre vores bedste. Ligesom hos Finn er der plads til fejl. Han kender personligt ingen asatroende, som ikke er miljøbevidste. Selv forholder han sig til mennesker først – både forfædrene, os nulevende, og fremtidige generationer. Derefter forholder han sig til naturen. Han nævner også tidligere i interviewet, at asatro er en kulturreligion.

De er alle enige om, at naturen fylder i asatro, og at det er vigtigt at passe på den. I praksis forholder de sig dog vidt forskelligt; Morten ser naturen som en del af guderne, Finn ser naturen som noget helligt, der skal passes på ved samling af menneskelige erfaringer, og Jacob ser ikke naturen som hellig men liv som helligt. Han prioriterer tydeligt mennesker først og naturen derefter. Alle bruger dog begreber om forfædre og menneskelige erfaringer til at forholde sig til naturen.

Kritik af kristendommen

Noget af det, som kendetegner alle vores interviews, er, at de tre asatroende definerer og forklarer deres tro ved at sætte den op imod kristendommen, ofte i eksplicit dansk kontekst. De kritiserer implicit kristendom og dansk kultur igennem deres sammenligninger, fordi de beskriver, hvordan den fejler som trossystem sammenlignet med asatro.

Finn beskriver jætterne som kaoskræfter, der forårsager naturkatastrofer, som skal overvindes gennem erindringer:

Kaoskræfterne kalder vi dem [jætterne] også. Og dem oplever vi jo meget, også i forbindelse med klimaet. Oversvømmelse, jordskælv, jordskred og alt det der. Det er jætverk, og det skal vi gøre noget ved. [...] Så Odin kan godt lide erfaringer, synes jeg. Det kan han godt lide. Og nu er det jo sådan, inden for den kristne kirke, at de jo har arvesynden at bokse med. Og så skal de gå i kirke søndag, så skal de gå op til alteret, så får de nadver, og så er der syndsforladelse. Så der er meget fokus på, dér hvor man synder. Men for os, som jeg ser det i hvert fald, så er der meget fokus på de erfaringer, vi har gjort. Så man skal ikke tænke så meget på, hvor man dummede sig. Man skal tænke på, hvad man har lært. Det kan Odin godt lide, fordi vi er op mod noget jætverk, [...]. Hvis der skal være et eller andet menneskeligt, der skal overleve, så bliver vi nødt til at tage kampen op. Så bliver vi nødt til at samle erfaringer. Så kommer man ind på noget, hvor man kan sige, at nu bliver det ikke så meget naturreligion, nu bliver det mere kultur. (Finn, november, 2024)

Her forholder han sig til sit eftermæle som asatroende. Jætterne er kaoskræfter, der blandt andet har medført naturkatastrofer, og her er vores rolle som mennesker at samle erfaringer for at passe på vores eftermæle. Han sætter dette overfor kristendom, hvor synd for ham fylder mere end erfaringer. Hans egen religion forstås i relation til kristendommen. Hvis vi skal redde os selv, bliver vi nødt til at tænke mindre på synd og mere på erfaringer – også fra dem, som kom før os. Det bliver til en implicit kritik af kristendommen, fordi han her beskriver den som mangelfuld, hvis vi skal overleve som art på lang sigt.

Morten beskriver en mangel på åndelighed i Danmark, da vi spurgte ind til hans religiøsitet:

Og hvad skal man så tro på, hvis folkekirken ikke siger noget som helst, og hvis ikke du kan bruge de bibelske beretninger til noget. Men hvis du føler en forbindelse dels til dit folk, altså det vil sige til dem, der var der før dig, dem, der trods alt har sørget for, at vi kan gå rundt her, og at vi har det så godt her, [...] så langt tilbage, som der indvandrede folk i Skandinavien, som jo er sket af flere omgange. Men altså, vi er jo et produkt af vores forfædre. Og forståelsen af det, det er noget, der har optaget mig meget. Det der med, at jeg føler mig som en del af et folk, som lever videre. (Morten, november, 2024)

Han beskriver et åndeligt tomrum i Danmark, som folkekirken ikke kan udfylde. Han nævner forfædrene og at føle en forbindelse med dem, der var før ham selv, som en måde at genfinde spiritualitet og religion på. Der ligger i dette et tæt forhold til fædrelandet. Han forholder sig meget mere direkte til national identitet end Finn, og sætter sin egen religiøsitet i forhold til kristendommen, når han beskriver at folkekirken, sammenlignet med asatro, ikke helt kan opfylde det spirituelle vakuum – beskrevet på et overvejende individuelt plan. Han ser sig selv som efterkommer af en form for oprindeligt folk i Skandinavien, og derfor bruger han også deres livsstil og verdenssyn som referenceramme.

De to asatroende forstår sammenhængen mellem mennesker og natur forskelligt, og samtidig sætter de sig begge to i forhold til kristendommen, når de beskriver en form for mangeltilstand i den måde, vi tilgår natur på.

Jacob modstiller også kristendommen med sin egen tro flere gange i interviewet. Han beskriver prækristen levemåde positivt, og forklarer, hvordan flere traditioner overlever på trods af kristendommen, for eksempel jul. Implicit bliver det også en referenceramme

til at forstå, hvad der har forstyrret den oprindelige levemåde i Danmark. For eksempel beskriver han, hvordan han synes, vi skal bruge runer som skriftsystem i Danmark:

Jeg vil gerne have, at vi i Danmark bruger vores egne runer til at skrive i stedet for at bruge latinske bogstaver. Det er jeg fortaler for. Og det er jo ikke nødvendigvis noget imod kristendommen. Jeg synes bare, det er en kulturel ting, at vi har vores eget skrivesystem, og vi ikke bruger det. (Jacob, december, 2024)

Han ser gerne en tilbagevenden til det prækristne skriftsystem, fordi det er en del af vores kultur som danskere. Han og Morten portrætterer mere eksplicit end Finn kristendommen som et udefrakommende system, der har fjernet noget af den oprindelige danske kultur og tro. Hos alle tre eksisterer der en form for fremmedgørelse overfor kristendom – og til dels dansk kultur – sådan som den har udviklet sig i kristen tid.

De tre asatroende søger i høj grad at opfatte naturen, som deres forfædre gjorde det, og at efterligne deres verdenssyn. Det er en individuel religion, og dogmatik skal helst ikke komme fra en religiøs autoritet som kirken eller præsten men fra en selv. Deres referenceramme er dog den samme. De forholder sig meget til, hvad deres forfædre gjorde – og derfor også til, hvordan kristendommen har forstyrret dansk kultur.

Så vidt som vores fortolkning af vores data rækker, så stemmer det til dels overens med Warminds argument om, at asatro i højere grad søger den oprindelige natur fremfor den oprindelige religion. Men der er her mulighed for præcisering – asatro søger den oprindelige natur, men dette er i en tæt og kompleks relation til ens forfædre. Altså de mennesker, som levede side om side med den oprindelige natur, og som havde et verdenssyn og en livsstil, som vores informanter kan identificere sig med. Dette er dog ikke fjernet fra religion. Hvis man efterligner sine forfædres verdenssyn, så er der rig mulighed for også at efterligne deres religion. For eksempel beskriver Morten også, at han ser på gudebilledet af Thor, der blandt andet repræsenterer naturlige fænomener som torden og lyn, som noget, forfædrene kom på. Han forbinder her sin naturforståelse med en tradition, der leder tilbage til forfædrene. De forbliver altså en konstant referenceramme i mange henseender. Både til natursyn, gudesyn og måske, hvis man undersøger det nærmere, meget mere.

Konklusion

De tre asatroende varierer i deres natursyn. Nogle ser asatro som naturreligion, andre gør ikke. Alle fokuserer meget på natur fremfor klima, og nævner, at man helst ikke diskuterer politik, og deraf klima, i de kredse, som de kommer i. Samtidig er der unægteligt en sammenhæng mellem forfædretro og natur hos dem alle tre; Finn beskriver, hvordan erindringer er det, som skal redde fremtidige generationer og kritiserer samtidig implicit kristendommen for at være uproduktiv i den henseende. Morten er eksplicit omkring, at der er en sammenhæng mellem det land, forfædrene levede i, og den natur, vi omgiver os med i dag. Kristendommen efterlader et spirituelt vakuum, og begge føler et ansvar overfor fremtidige generationer. Jacob forholder sig til kristendommen, når han siger, at vi skal bruge runer i stedet for latinske bogstaver. Han søger tilbage til en oprindelig kultur, som skal bevares, ligesom naturen også skal det. Naturen er vigtig, fordi den er der for os, og vi skal behandle den godt, ligesom forfædrene også gjorde det bedste, de kunne.

Hos vores informanter er der en klar sammenhæng mellem natur og kultur. De forholder sig meget til Danmark og kristendommen og søger til dels tilbage til naturen igennem deres menneskesyn. De ser en åndelig sammenhæng mellem forfædrene og fremtidige generationer, og derfor bliver vi nødt til at passe på naturen i Danmark. Den er en del af det og dem, som kom før os, og den skal gerne forblive en del af dem, som kommer efter.

Referencer

- Chase, Martin. 2001. "True at Any Time: Grundtvig's Subjective Interpretation of Nordic Myth." *Scandinavian Studies* 73 (4): 507–534. <https://www.jstor.org/stable/40920332>.
- von Schnurbein, Stefanie. 2016. *Norse Revival: Transformations of Germanic Neopaganism*. Leiden: Brill. doi:10.1163/9789004309517_008.
- Trolle, Astrid Krabbe. 2021. "Winter Solstice celebrations in Denmark: A growing Non-Religious Ritualisation." *Religions* 12 (2), 74. doi:10.3390/rel12020074.
- Warmind, Morten. 2002. "Asatro i Danmark – en foreløbig oversigt." *Religionslærerforeningen for gymnasieskolerne og HF* 1: 33–42.